

Asia: VN/7272/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi käytöstä poistetun maatuulivoimalan purkamisesta ja purkuvakuudesta sekä laiksi rakentamislain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttine 1 §:ään – Soveltamisala

Era kommentarer om 1 § – Tillämpningsområde

-

Kommenttine 2–3 §:ään – Purkamisvelvollisuus ja purkamisen laajuus eräissä tilanteissa

Era kommentarer om 2–3 § – Nedmonteringskyldighet och nedmonteringens omfattning i vissa situationer

2.3 Purkamistoimien valvonta ja purkuvastuun toteuttaminen (2 § ja 3 §)

Lakiesityksen 2 § velvoittaa rakennusvalvonnan valvomaan:

☐ purkamisen aloittamista

☐ purkutyön oikeellisuutta

☐ purkutasoa ja maisemointia

☐ sijaintipaikan palauttamista alkuperäiseen tilaan

Lisäksi 3 § edellyttää, että rakennusvalvonta tekee harkintaa:

☐ perustusten osittaisesta purkamisesta ympäristöperustein

☐ pystytys- ja huoltokenttien purkamisesta tai jättämisestä

Tämä harkintavalta on laajaa ja teknisesti vaativaa. Esitysluonnos ei määrittele tarkasti, miten arviointi

tulee tehdä eikä miten kunnat varmistavat arviointien yhdenvertaisuuden.

3. Kunnan toissijainen purkuvastuu (2 § 2 mom.)

Lakiesityksen 2 §:n 2 momentti säätää, että:

“Maanvuokratilanteissa kunta vastaa purkamisesta, mikäli voimalan omistaja laiminlyö velvoitteensa eikä purkuvakuus riitä tai ole käytettävissä.”

Tämä on Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan erittäin ongelmallinen kohta:

☐ se rikkoo aiheuttamisperiaatetta, jonka mukaan vastuu kuuluu toiminnanharjoittajalle

☐ kunnan taloudelliset riskit voivat nousta huomattaviksi erityisesti konkurssitilanteissa

☐ purkamisen kokonaiskustannukset voivat olla useita satoja tuhansia euroja per voimala (HE:n vaikutusarviointi)

☐ kunnalla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa hankkeen rakenteeseen, purkuvakuuden kattavuuteen tai toiminnan harjoittajan taloudelliseen asemaan

Tampereen kaupunki vaatii, että:

☐ kunnan toissijainen taloudellinen vastuu poistetaan laista,

tai vähintään sitä rajataan selkeästi ja riskit kompensoidaan valtion rahoituksella.

Kunta ei voi toimia purkutyölle valtion tasoisena vakuusrahastona.

Kommenttinne 4–6 §:ään – Vakuutta koskevat säännökset

Era kommentarer om 4–6 § – Bestämmelser om säkerheten

2.1 Purkuvakuuden määrääminen ja sen valvonta (4 §)

Lakiesityksen 4 § edellyttää, että kunnan rakennusvalvontaviranomainen:

☐ määrittää purkuvakuuden suuruuden rakentamisluvassa

☐ valvoo vakuuden voimassaoloa ja riittävyttä koko voimalan elinkaaren ajan

☐ huolehtii vakuuden vapauttamisesta tai realisoinnista purkamisvaiheessa

Tämä muodostaa kunnille pysyvän, jopa 30–40 vuotta jatkuvan hallinnollisen tehtävän. Vakuuden riittävyyden arviointi edellyttää osaamista:

☐ purkukustannusten laskennasta

☐ materiaalivirroista ja kiertotaloudesta

☐ riskien arvioinnista

☐ kustannusindeksien seurannasta

Tampereen kaupunki katsoo, että tehtävä on esitysluonnoksessa aliarvioitu ja että sen toteuttaminen

edellyttää valtakunnallisia ohjeita, työvälineitä ja lisäresursseja kunnille.

Kommenttinne 7 §:ään – Purkamisesta määrääminen
Era kommentarer om 7 § – Föreläggande om nedmontering

-

Kommenttinne 8 §:ään – Voimalan omistajan konkurssi
Era kommentarer om 8 § – Kraftverksägarens konkurs

-

Kommenttinne 9 §:ään – Viranomaistehtävästä kunnalle suoritettava maksu
Era kommentarer om 9 § – Avgift som betalas till kommunen för myndighetsuppgifter

-

Kommenttinne 10 §:ään – Viittaus rikoslakiin
Era kommentarer om 10 § – Hänvisning till strafflagen

-

Kommenttinne 11 §:ään – Voimaantulo
Era kommentarer om 11 § – Ikraftträdande

-

Kommenttinne 56 b §:ään – Maatuulivoimalan purkamislupa
Era kommentarer om 56 b § – Rivningslov för landbaserade vindkraftverk

2.2 Purkamisluvan käsittely (HE:n muutos RL 56 b §:ään)

Esitys lisää rakentamislakiin uuden 56 b §:n, jonka mukaan tuulivoimalan purkaminen edellyttää erillistä purkamislupaa. Luvassa kunnan rakennusvalvonnan tulee arvioida:

☐ perustusten purkamisen ympäristövaikutukset (56 b § 2 mom.)

☐ mahdolliset poikkeamiset purkutasosta (3 §)

☐ purkujätteen käsittely ja kierrätysratkaisut

Tämä laajentaa rakennusvalvonnan toimivaltuuksia ympäristöoikeuden puolelle tavalla, joka ei ole linjassa rakennusvalvonnan perinteisen tehtäväkentän tai ammattiprofiilin kanssa.

Tampereen kaupungin näkemys on, että perustusten purkutasoon, hydrologiaan, maaperävaikutuksiin

ja biodiversiteettiin liittyvät ympäristöarviot tulisi keskittää valtion viranomaisille (esim. LVV-keskus).

Rakennusvalvonta ei ole tarkoitettu toimimaan ympäristöviranomaisena.

Kommenttinne koskien muita rakentamislain muutettavaksi ehdotettavia pykäläiä
Era kommentarer om övriga paragrafer som föreslås bli ändrade i bygglagen

-

Kommenttinne koskien maatuulivoimalan rakentamista koskevaan lupahakemukseen liitettävää selvitystä voimalan purkamisen kustannuksista

Era kommentarer om den utredning av kostnaderna för nedmontering av ett landbaserat vindkraftverk som fogas till ansökan om tillstånd att bygga ett landbaserat vindkraftverk

-

Kommenttinne vaikutusten arviointiin

Era kommentarer om bedömningen av konsekvenserna

5. Vaikutusten arvioinnin puutteet

Lakiesityksessä ei ole riittävästi arvioitu:

- ☐ rakennusvalvontojen lisäresurssitarvetta
- ☐ ympäristöperusteisen harkinnan osaamistarpeita
- ☐ kunnan taloudellisia riskejä purkuvakuuden riittämättömyystilanteissa
- ☐ mahdollisesti samanaikaisesti purettavien voimaloiden kumulatiivista vaikutusta
- ☐ mahdollisten oikeusriitojen riskiä

Tampereen kaupungin näkökulmasta esityksen vaikutusarviointi on puutteellinen ja edellyttää merkittävää täydennystä ennen lainsäädännön eteenpäin viemistä.

Muut kommenttinne hallituksen esitysluonnoksen yleisperusteluihin (luvut 1–12, lukuun ottamatta lukuja 4.2 Pääasialliset vaikutukset ja 7 Säännöskohtaiset perustelut)

Övriga kommentarer om den allmänna motiveringen till utkastet till regeringsproposition (kapitlen 1–12, med undantag av kapitel 4.2 Huvudsakliga konsekvenser och 7 Specialmotivering)

4. Digitaalinen asiointi ja pitkäaikainen valvonta

Lakiesitys nojaa siihen, että:

- ☐ purkuvakuudet ovat voimassa vuosikymmeniä
- ☐ niiden seurannasta vastaa kunta
- ☐ purkamisluvat ja -päätökset ovat saatavilla jatkossa Rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä (Ryhti)

Esitys ei kuitenkaan sisällä:

- ☐ valtion tarjoamaa työkalua purkuvakuuksien hallinnointiin
- ☐ ohjeita pitkän aikavälin seurantaan
- ☐ riskienhallinnan mallia, jos tietojärjestelmät uudistuvat vuosikymmenten aikana

Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan valtakunnallinen järjestelmä tulee olla pakollinen, ja sen tulee tukea:

- ☒ purkuvakuuksien sähköistä hallintaa
- ☒ määräaikaisia tarkastuksia
- ☒ automaattisia ilmoituksia vakuuden erääntymisestä
- ☒ purkamisluvan asiakirjahallintaa

Yleiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta

Allmänna kommentarer om utkastet till regeringsproposition

1. Yleiset huomiot lakiesityksestä

Hallituksen esitysluonnoksen tavoitteet parantavat purkamiseen liittyvien vastuiden selkeyttä sekä varmistaa ympäristön hyvä tila voimalan elinkaaren päätyttyä ovat perusteltuja ja kannatettavia.

Tampereen kaupunki näkee erityisen myönteisenä sen, että purkamisen tasoa ja purkuvakuuden sisältöä pyritään täsmentämään laintasolla (HE:n 1 § ja 2 §).

Esitys sisältää kuitenkin useita kohtia, jotka muodostavat kunnille – ja erityisesti rakennusvalvonnalle –

uusia ja merkittäviä tehtäväkokonaisuuksia. Näillä tehtävillä on laajoja vaikutuksia kuntien resursseihin, toimivaltuuksiin sekä taloudelliseen vastuunkantoon, eikä näitä vaikutuksia ole arvioitu esitysluonnoksessa riittävästi.

Kuntien vastuiden tulee perustua selkeästi määriteltyihin tehtäviin ja kohtuullisiin velvoitteisiin.

Esityksen nykyisessä muodossa useat velvoitteet ovat liian laajoja ja sisältävät kunnille taloudellisia riskejä, jotka eivät ole hyväksyttävissä.

Tampereen kaupunki pitää pääministeri Orpon hallitusohjelman vastaisena §2:n esitystä, jossa kunta olisi toissijaisesti vastuussa maanvuokratilanteessa tuulivoimalan purkamisesta. Esitetty toissijainen vastuu olisi uusi normi ja vastuu kunnan toimintakenttään sekä heikentää kunnan taloudellisia toimintaedellytyksiä. Vaikutusten arvio lakiesityksen vaikutuksista kuntatalouteen ei ota huomioon, miten suuresti ennakoimattomasti syntyvä purkukustannus heikentää kunnan toimintaedellytyksiä.

Kunnalla ei ole oikeutta eikä velvollisuutta valvoa, millaisia maanvuokrasopimuksia yksityinen maanomistaja tekee yksityisen yhtiön kanssa. Lakiesityksen mukaan kunnan tulee vastata purkamisesta, kun kustannuksia ei voi kattaa lakiesityksessä tarkoitetulla purkuvakuudella. On epäoikeudenmukaista, että kunta, eli kunnan veronmaksajat, joutuvat vastuuseen yksityisten välisen sopimuksen aiheuttamista kustannuksista. Kunnalle ei tule asettaa velvollisuutta vastata

purkamisesta yksityisten välisen maanvuokrasopimuksen päättymistilanteessa. Lakiesitys jättää avoimeksi, millaisella oikeudellisella menettelyllä kunta voisi toimia yksityisen omistamalla maalla ja tuhota yksityisen yhtiön omaisuutta.

2. Rakennusvalvonnan rooli ja tehtävät lakiesityksessä

Lakiesitys laajentaa rakennusvalvonnan tehtäväkenttää huomattavasti. Seuraavassa on arvioitu keskeiset velvoitteet ja niiden vaikutukset.

6. Yhteenveto ja keskeiset muutosesitykset

Tampereen kaupunki kannattaa purkamisen sääntelyn selkeyttämistä, mutta esitystä ei tule edistää nykyisessä muodossaan. Kaupunki esittää seuraavat muutostarpeet:

1. Kunnan toissijainen purkuvastuu (2 § 2 mom.) on poistettava tai rajattava.

Kunta ei voi olla purkukustannusten viimekätinen maksaja.

2. Purkuvakuuden valvontaa (4 §) varten tarvitaan valtakunnallinen, lakisääteinen tietojärjestelmä ja selkeät laskentamallit.

Lakiesityksen nykytilanteen kuvauksen mukaan maatuulivoimalan elinikä on 20-35 vuotta, riippuen rakentamisajankohdasta ja käytöstä. Esityksen §4 vakuuden määrä ja perusteluteksti eivät huomioi, että rahan arvo muuttuu maatuulivoimalan eliniän aikana. §4:seen ja perusteluihin tulee lisätä, että asetettavan vakuuden määrän tulee kattaa myös arvioitu kustannustason nousu ja inflaatio 35 vuoden ajalle.

3. Purkamisluvan ympäristöperusteinen harkinta (56 b §, 3 §) tulee siirtää valtion viranomaiselle.

4. Lakiesityksen vaikutusarviota tulee täydentää erityisesti rakennusvalvontojen resurssitarpeiden osalta.

5. Kunnille tulee varata riittävä siirtymäaika ennen velvoitteiden voimaantuloa.

7. Lopuksi

Tämän lakiesityksen velvoitteet ovat kunnalle uusia, joten hallitusohjelman mukaisesti lakiesityksen tulee osoittaa, miten valtio kompensoi nämä uudet tehtävät ja velvoitteet kunnalle.

Tampereen kaupunki pitää tärkeänä, että tuulivoimarakentamisen kasvun rinnalla myös purkuvaiheen

sääntely on selkeää, johdonmukaista ja riskit huomioivaa. Lakiesityksen tulee turvata sekä ympäristön

hyvä tila että kuntien toimintaedellytykset. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi esitysluonnoksen jatkovalmistelu on välttämätöntä.

Naulo Katri

Tampereen kaupunki - Tampereen kaupunki, pormestari Ilmari Nurminen